

NAGRODA FUNDACJI ROZWOJU DEMOKRACJI LOKALNEJ

Dwa związane z Mazowszem wydarzenia kulturalne, inicjatywa obywatelska „Otwarte ogrody”, zrzeszająca wiele miast z najbliższych okolic Warszawy oraz praski festiwal „Sąsiedzi dla sąsiadów”, zostały laureatami w konkursie o Nagrodę Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej¹. Konkurs, którego trzecią z kolei edycję poświęcono rozwojowi kultury lokalnej, zorganizowany został pod patronatem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Polskiego Komitetu ds. UNESCO. Nagrody

pełnią istotną rolę w zachowaniu dziedzictwa. Mając na względzie te aspekty, Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie zarekomendował dwa, spośród wielu odbywających się na Mazowszu, wydarzenia kulturalne, które w sposób szczególny przyczyniły się do uwrażliwienia społeczeństwa na potrzebę zachowania lokalnego dziedzictwa materialnego i niematerialnego.

był drugi ze zgłoszonych projektów, praski festiwal „Sąsiedzi dla sąsiadów”.

Uroczystości wręczenia nagród, zorganizowanej w Warszawie w dniu 17 lutego 2009 r., towarzyszyła konferencja „Kultura i tradycja lokalna jako płaszczyzna współpracy i rozwoju aktywności lokalnej i budzenia patriotyzmu lokalnego”, podczas której miały miejsce wystąpienia przedstawicieli jury; wypada

przyznano za szczególnie przedsięwzięcia kulturalne zrealizowane w latach 2005-2008, które w wybitny sposób przyczyniły się do wzmocnienia lokalnych więzi i tradycji oraz aktywizacji mieszkańców.

Identyfikacja człowieka ze swoim miejscem zamieszkania to zagadnienie niezwykle ważne, szczególnie w dobie ciągłego przekształcania najbliższego otoczenia. Procesom tym towarzyszy często zanikanie rodzimych tradycji, jak również degradacja regionalnego budownictwa. Dlatego różnorodne działania wzmacniające wśród miejscowej społeczności świadomość jej tożsamości oraz poczucie wspólnoty

Do konkursu zgłoszono ponad 230 propozycji z całej Polski. Kapituła Nagrody dążyła do wyłonienia pomysłów najbardziej nowatorskich, integrujących lokalne społeczności, wzmacniających tożsamość etniczną, promujących wielokulturowość jako wartość i bogactwo naszego społeczeństwa. Nagrodę przyznano w dwóch kategoriach: kategorii samorządowych instytucji kultury oraz kategorii organizacji pozarządowych i grup obywateli. W tej drugiej nagrodzone zostały *ex aequo* dwa projekty, w tym inicjatywa obywatelska „Otwarte ogrody”. Przyznano również wyróżnienia i dyplomy, a jednym z wyróżnionych

przy tym nadmienić, że jednym z jego członków był Wiceminister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Piotr Żuchowski. Najczęściej podejmowane tematy wystąpień dotyczyły powołania różnorodnych mechanizmów wsparcia inicjatyw kulturalnych, możliwości finansowania, potrzeby budowy platformy wymiany informacji czy zintensyfikowania działań w sferze edukacji i promocji. Dopelnieniem była dyskusja panelowa, której uczestnicy poszukiwali rozwiązań najbardziej przydatnych w procesie rozwijania działalności kulturalnej na szczeblu lokalnym.

Inicjatywa obywatelska „Otwarte ogrody” zrzesza miejscowości nawiązujące swym rozplanowaniem do idei „miasta-ogrodu”.

Współtwórcą festiwalu oraz koordynatorem przedsięwzięcia jest pani Magdalena Prosińska². Zapewniając uczestnikom projektu wspólną promocję oraz czuwając nad spójnością programów, dąży do wypracowania zasad międzynarodowej współpracy dla społeczności lokalnych na rzecz promocji kultury, dziedzictwa architektoniczno-ogrodowego i przyrodniczego³. Pierwsza edycja festiwalu „Otwarte ogrody” odbyła się w Podkowie Leśnej w ramach obchodów przypadającej w 2005 r. 80. rocznicy powstania miasta. Pomysłodawcy – pani Magdalena Prosińska i pan Łukasz Wilmann – działając przy wsparciu organizacyjnym i finansowym Urzędu Miasta, miejscowych stowarzyszeń, a także mieszkańców Podkowy Leśnej, zorganizowali liczący ponad 60 imprez dwudniowy program⁴. Entuzjastyczne przyjęcie, z jakim się spotkał, wpłynęło bezpośrednio na propagowanie idei festiwalu w sąsiednich miejscowościach – Milanówku i Brwinowie, następnie w Komorowie, Otrębusach, Zalesiu Dolnym, później w tych dalszych, takich jak Konstancin-Jeziorna czy Józefów, a także w „ogrodowych” dzielnicach Warszawy: we Włochach i na Sadybie. „Otwarte ogrody” można przyrównać do znanych inicjatyw społecznych francuskich czy niemieckich. Ten mazowiecki festiwal organizowany jest na bardzo szeroką skalę i w niebywale twórczy sposób, uświadamiając mieszkańcom potrzebę zintegrowanych działań promujących ich miejscowość,

a także konieczność ochrony zabytkowej przestrzeni, architektury, przyrody czy specyficznej atmosfery, odmiennej od zgiełku i pośpiechu dużych metropolii.

Festiwal „Sąsiedzi dla sąsiadów” odbywał się w latach 2002-2006. Pomysłodawcą i organizatorem przedsięwzięcia był pan Roman Woźniak, profesor Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie i założyciel Teatru Akademia. Idea festiwalu pojawiła się w latach 90. XX w. wraz z przeniesieniem siedziby teatru do zaadaptowanego poddasza przedwojennego budynku poprzemysłowego przy ul. 11 Listopada 22 na Pradze Północ. Festiwal miał sprostać potrzebie oswojenia się z nową przestrzenią oraz pomóc w pozyskaniu akceptacji mieszkańców dla nowych sąsiadów, a także nadać miejscom uważanym wcześniej za dysfunkcyjne nowe wartości. Celem artystów osiadłych w tej zapomnianej i zaniedbanej części Warszawy była manifestacja działań bezinteresownych, pozainstytucjonalnych, opartych na wspólnej pasji, które skutecznie naruszyłyby powszechnie panujący negatywny stereotyp Pragi. Pierwsza edycja, zorganizowana w 2002 r. pod hasłem „Koncert z tańcami”, adresowana była do społeczności lokalnej. Kolejne projekty zaczęto kierować również do uczestników „zewnątrznych”, kreując nowy, artystyczny wizerunek Pragi. Na szczególną uwagę zasługują dwie ostatnie edycje programu: „Berlin Wschodni na Pradze Północ” (2005 r.)

i „Przeziadka na Wschodnim – Bliski/Daleki Wschód na Pradze” (2006 r.). Odwołując się do porównania praskiego fenomenu kulturalnego z podobnymi zjawiskami zachodzącymi w aglomeracji Berlina oraz przypominając historyczną i obecną wielokulturowość społeczności praskiej, zwrócono uwagę na konieczność ochrony i zachowania tej w pełni oryginalnej dzielnicy Warszawy.

Obydwa projekty społeczne – „Otwarte ogrody” oraz „Sąsiedzi dla sąsiadów” – odniosły sukces, zachęcając członków lokalnej społeczności do wzajemnych kontaktów, rozbudzając poczucie wspólnoty, zainteresowanie otoczeniem, jego walorami i swoistym klimatem miejsca. Swoje cele osiągnęły w bardzo twórczy i różnorodny sposób. Podczas gdy inicjatywa „Otwarte ogrody” rozszerza się na inne województwa, praski festiwal, organizowany w formule międzynarodowej, zakończył po pięciu latach swoją działalność, zostawiając jednak po sobie trwały ślad – dzielnica zyskała miano miejsca inspiracji artystycznych, zaś formuła festiwalu ulicznego została przeniesiona do innych dzielnic Warszawy. Ważnym wspólnym aspektem obydwu przedsięwzięć było sięgnięcie do miejscowej tradycji i kultury, a także podjęcie dialogu społecznego nad walorami lokalnej przestrzeni. To właśnie zostało docenione przez Kapitułę Nagrody.

Margeryta Szulińska

Przypisy

1. Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej została ustanowiona 18 września 1989 r. i wpisana do rejestru fundacji 9 stycznia 1990 r. Jest największą działającą w Polsce organizacją pozarządową.

2. Obecnie jest prezesem Fundacji „Dziedzictwo dla Przyszłości”; prowadzi stronę

internetową www.otwarteogrody.pl

3. Między innymi rozwijany jest ponadregionalny projekt o nazwie „Kraina miast-ogrodów”, a na terenach wiejskich od 2009 r. organizowany jest festiwal „Otwarte zagrody”.

4. Program ten był jednym z elementów Europejskich Dni Dziedzictwa. Pod hasłem „Palace, parki i ogrody” umożliwiono zwiedzającym m.in. wstęp do prywatnych ogrodów, a zachętą do uczestnictwa były wykłady i atrakcje kulturalne.

1. Festiwal „Sąsiedzi dla sąsiadów” na warszawskiej Pradze, pokaz slajdów na murach zabytkowych budynków dawnych składów meblowych przy ul. Inżynierskiej 3, 2006 r. Fot. S. Łuczak.

1. The “Neighbours for neighbours” festival in the Warsaw district of Praga, slides shown on the historical walls of old furniture stores in 3 Inżynierska Street, 2006. Photo: S. Łuczak.

THE PRIZE OF THE FOUNDATION FOR THE DEVELOPMENT OF LOCAL DEMOCRACY

Two cultural events connected with Mazovia: the “Open gardens” civic initiative, involving a number of towns from the environs of Warsaw, and the “Neighbours for neighbours” festival held in the Praga district of Warsaw were the winners of the Prize of the Foundation for the Development of Local Democracy. Both took part in a competition for the Prize of the Foundation, organised under the patronage of the Minister of Culture and National Heritage and the Polish UNESCO Committee. The awards were granted for particular cultural accomplishments in 2005-2008, which in an outstanding way contributed to the reinforcement of local bonds and traditions and the activation of residents. The prize was presented in

two categories: self-government cultural institutions and non-government organisations and civic groups. In the latter category two projects were awarded *ex aequo*, i.a. to the “Open gardens” civic initiative. The contestants also received distinctions and diplomas, and one the distinguished participants was the “Neighbours for neighbours” festival. The ceremony of presenting the prizes, held in Warsaw on 17 February 2009, was accompanied by a conference on “Culture and local tradition as the basis of cooperation, the development of local activity and inspiration for local patriotism”.

The “Open gardens” civic initiative gathers localities whose plans refer to the “town-garden” idea. The festival makes the

residents aware of the need for promoting their locality as well as the protection of historical space, architecture, Nature and specific atmosphere, different from bustle of the large metropolis.

The “Neighbours for neighbours” festival took place in 2202-2206 in the district of Praga North. Not only did it create a new artistic image of the district, but also it drew attention to the need for the protection and preservation of this original part of the capital. A significant and joint aspect of both undertakings was resorting to local tradition and culture as well as a special dialogue on the value of local space – factors duly appreciated by the Prize Chapter.